

Interno glasilo Zavoda Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik

Št. 17. Letnik VIII., april 2014

Izhaja do 4 krat letno v elektronski obliki

Odgovorna oseba za glasilo: Jasmina Bauman

Uredila: Darja Fišer

Avtorski prispevki ne odražajo nujno stališč Zavoda ZTSZJ

Elektronski naslov uredništva: urednistvo.zdruzenje@t-2.net

Ko govorijo roke

UVODNIK

Jasmina BAUMAN

Spoštovane bralke, spoštovani bralci

Pred vami je nova številka e-glasila *Ko govorijo roke*, v kateri vam ponujamo kar nekaj zanimivih člankov, ki se dotikajo našega strokovnega dela in opozarjajo na ovire, na katere naletimo pri izvajanju zakonske pravice gluhih oseb do tolmača. V tej številki objavljamo letno poročilo o delu našega zavoda na področju izvajanja javnih pooblastil ter letno poročilo o delu Klicnega centra za osebe z okvaro sluha, ki za gluhe osebe nedvomno pomeni korak bližje k njihovi samostojnosti in enakopravnejšemu vključevanju v vsakdanje življenje in delo.

Preteklo leto je bilo v znamenju organizacije letne skupščine EFSLI in konference, ki je potekala v Ljubljani, z naslovom »Tehnologija vs. tolmač – podpora ali zamenjava«. Razvoj tehnologije vsekakor vpliva tudi na naše delo in zahteva od nas prilagajanje, pridobivanje novih znanj in spretnosti ter veččin. Skupna misel vseh udeležencev je bila, da tehnologija prinaša nekatere prednosti, a tudi slabosti. Predvsem s strani uporabnikov je bilo izraženo mnenje, da tolmačenje na daljavo je dobrodošlo v primeru kratkotrajnega, nezahtevnega in informativnega tolmačenja, nikakor pa ne more nadomestiti osebnega stika med uporabnikom in tolmačem, saj neposredna prisotnost tolmača uporabnikom vliva zaupanje, občutek sigurnosti in točnosti prevedenega.

In, če smo s strani udeležencev iz različnih držav prejeli čestitke za odlično organizacijo skupščine in konference, nas je spremljal občutek grenkobe, saj se je dogodka udeležila le ena tolmačica iz našega združenja. Dogodek je bil edinstven in prvič organiziran v Sloveniji, kar je bila lepa priložnost za naše tolmače, da spoznajo tolmače iz drugih držav ter si izmenjajo izkušnje. Kje so razlogi? V nezainteresiranosti, samozadostnosti, vsevednosti?

In vendar bi rada spomnila na pomembno področje našega dela, zagotavljanje kakovosti, ki vsebuje spretnosti in znanja s stalnim strokovnim usposabljanjem in skrbi za poklicni razvoj. Prijetno branje in vabilo, da s svojimi prispevki sooblikujete vsebino našega e-glasila.

Prispevki

POROČILO O IZVAJANJU JAVNIH POOBLASTIL V LETU 2013

Jasmina BAUMAN 3

POROČILO O DELOVANJU KLICNEGA CENTRA ZA OSEBE Z OKVARO SLUHA V LETU 2013

Jasmina BAUMAN 6

OKROGLA MIZA »SPREMEMBA ZAKONA O USMERJANJU OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI«, 18. 12. 2013

dr. Stane KOŠIR 7

10 LET SLOVENIJE V efsli

Darja FIŠER 9

POROČILO O IZVAJANJU JAVNIH POOBLASTIL V LETU 2013

Jasmina BAUMAN

Zavod Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik opravlja na podlagi Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika naslednja javna pooblastila:

1. vodi listo tolmačev za znakovni jezik,
2. predlaga tarifo za plačilo stroškov tolmača,
3. zagotavlja pokrivanje potreb po tolmačih na ozemlju celotne države,
4. sodeluje v svetu za slovenski znakovni jezik,
5. vodi evidenco storitev,
6. sprejme pravilnik o disciplinski odgovornosti in rešuje ugovore zoper kvaliteto tolmačenja.

Za izvajanje javnih pooblastil ima Združenje sklenjeno pogodbo o financiranju z Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.

UVELJAVLJANJE ZAKONA O UPORABI SLOVENSKEGA ZNAKOVNEGA JEZIKA

Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika je v veljavi od novembra 2002. Dejansko se je zakon pričel izvajati v praksi s sprejemom Tarife za tolmače slovenskega znakovnega jezika marca 2004. V vsem tem dveletnem obdobju so tolmači vestno opravljali svoje delo, za katerega so plačilo prejeli z dveletnim zamikom. Od izstavitve prvih računov do danes zaznavamo, da posamezne institucije še vedno niso seznanjene z določili Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika oziroma si ga različno tolmačijo. Tako smo še vedno v situaciji, ko je posameznim zdravstvenim ustanovam, zdravnikom – koncesionarjem, fakultetam, potrebno pojasnjevati, da gluhe osebe, brez prisotnosti tolmača, ne morejo biti v enakopravnem odnosu v primerjavi s slišječimi osebami. Kljub vsem naporom in vloženemu trudu vseh zainteresiranih institucij še vedno ugotavljamo, da je gluhim študentom pravica do tolmačenja v času študija kršena. Svetla izjema je Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo, ki z veliko mero empatije omogočajo tolmačenje predavanj gluhemu študentu. Določene administrativne anomalije smo zaznali tudi pri plačilu stroškov tolmačenja v postopkih pred policijskimi upravami, a smo jih v veliko zadovoljstvo in posluš Generalne policijske uprave, ki je vsem upravam poslala okrožnico glede pokrivanja stroškov tolmačenja, upamo, zadovoljivo rešili. V letu 2013 beležimo povečano število gluhih študentov, ki se obračajo na naš zavod s prošnjo, da jim nudimo pomoč pri urejanju dokumentacije in vlaganju vlog za omogočanje spremljanja predavanj s tolmačem. To lahko razumemo tako, da se vse večje število gluhih študentov zaveda svoje pravice, ki pa žal naleti na nerazumevajoč odnos odločevalcev.

O različni pravni praksi pri uresničevanju Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika smo že od leta 2006 opozarjali tako ministrstvo za pravosodje, kakor tudi sodni svet. Končno smo prejeli mnenje Vrhovnega sodišča RS, katerega smo posredovali vsem tolmačem, kakor tudi ZDGNS in dru-

štvom gluhih in naglušnih, z namenom, da o tem seznanijo svoje članstvo. Iz mnenja Vrhovnega sodišča RS je razbrati, da imajo gluhe osebe pravico do tolmača v vseh postopkih, ki tečejo pred sodiščem, upoštevaje načelo nediskriminacije. Ker smo v našem pisanju opozorili tudi na različno odmero nagrade tolmačem, je Vrhovno sodišče RS v svojem mnenju zapisalo, da so tudi ad hoc tolmači upravičeni do odmere nagrade v skladu s Pravilnikom o sodnih tolmačih ter da sodišča na Tarifo za tolmače slovenskega znakovnega jezika niso vezana. Ne glede na takšno mnenje vrhovnega sodišča se žal še vedno pojavljajo primeri, kjer sodišča ad hoc tolmačem odmerijo nagrado na podlagi Tarife za tolmače slovenskega znakovnega jezika, kar je v nasprotju z mnenjem Vrhovnega sodišča RS.

Zavodu Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik je zapužena nova, dodatna naloga na podlagi Zakona o izenačevanju možnosti invalidov oziroma izvedenem javnem naročilu, kjer smo bili izbrani kot najugodnejši ponudnik, in sicer izvajanje Klicnega centra za osebe z okvaro sluha. Namen klicnega centra je omogočiti osebam z okvaro sluha pridobivanje informacij v njim prilagojeni tehniki s področja državnih organov, organov lokalne samouprave, izvajalcev javnih pooblastil in izvajalcev javnih služb, storitev javnega značaja. Klicni center deluje 24 ur na dan vse dni v letu. Storitve izvajajo tolmači slovenskega znakovnega jezika. V ta namen smo izdelali celotno tehnično rešitev, funkcionalno specifikacijo za izdelavo in vzdrževanje spletnega mesta. Klicni center je pričel z delom 21. septembra 2009.

LISTA TOLMAČEV

Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik vodi listo tolmačev, ki je javno dostopna. Iz tega razloga smo v letu 2005 pripravili lastno spletno stran, na kateri so objavljeni osnovni podatki o združenju, lista tolmačev, napotki gluhim osebam, kako do pravice do tolmača ter javnim institucijam o zagotavljanju tolmačev v različnih postopkih ter druge aktivnosti združenja. Ker so v večini primerov gluhe osebe sami naročniki tolmača, je na spletni strani odprta možnost naročanja tolmača preko za to predpisanega obrazca, kar omogoča večjo dostopnost tolmačev, po drugi strani je naročanje tolmačev omogočeno tudi uporabnikom klicnega centra. Odziv s strani uporabnikov je dober, saj se število gluhih oseb, ki uporabljajo to storitev, povečuje.

TARIFA ZA PLAČILO STROŠKOV TOLMAČA

S 01. januarjem 2013 je pričela veljati nova Tarifa za tolmače slovenskega znakovnega jezika, ki je prinesla kar nekaj novosti:

1. **Čakalna ura** v primerih čakanja, ki traja več kot pol ure na začetek tolmačenja v javnih institucijah. Kot začetek čakalne ure se šteje ura, ko je gluha oseba naročena s strani javne institucije.
2. Pri plačilu **potnih stroškov** sta določeni dve različni višini

povračila stroškov v odvisnosti od območja, na katerem je tolmač vpisan na listi tolmačev ter kraja tolmačenja.

3. Določeno je **dnevno tolmačenje** v primeru potovanja, izletov, družinskih srečanj.
4. V primeru **odpovedi tolmačenja na strani naročnika** je tolmač upravičen do povračila stroškov v višini čakalne ure ter potnih stroškov.
5. Pri postopkih **izstavitve računov** je novost, da zahtevke za plačilo za opravljeno delo tolmačev, katerih naročniki so gluhe osebe, ki plačilo storitve plačajo z zavčerjem, izstavlja združenje ministrstvu, pristojnemu za invalidsko varstvo.

V ta namen smo pripravili centralno informacijsko bazo za izstavitve zahtevkov za plačilo stroškov tolmačenja, ki omogoča vsem tolmačem avtomatizirano obračunavanje in izstavljanje računov in na tej osnovi izstavitve mesečnega zahtevka, ki ga opravi združenje. Za vse tolmače smo izvedli tudi usposabljanje za uporabo računalniškega programa.

ZAGOTAVLJANJE POKRIVANJA POTREB PO TOLMAČIH NA OZEMLJU CELOTNE DRŽAVE

Ker je za zagotavljanje pokrivanja potreb po tolmačih na ozemlju celotne države potrebno izpolniti določene predpogoje, v nadaljevanju posredujemo poročilo o dinamiki usposabljanja bodočih tolmačev.

IZVAJANJE TEČAJEV SLOVENSKEGA ZNAKOVNEGA JEZIKA

Predpogoj za vključitev v pripravljani program za pridobitev certifikata je znanje znakovnega jezika. Zato tudi izvajamo začetne in nadaljevalne tečaje znakovnega jezika. V letu 2013 smo izvedli začetni in nadaljevalni tečaj, katerih se je udeležilo skupaj 14 oseb. Posebnost naših tečajev je, da jih vodi gluha oseba.

DINAMIKA PRIDOBIVANJA CERTIFIKATA

Zavod Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik je vpisan v register izvajalcev postopkov za preverjanje znanj in spretnosti, ki ga vodi ministrstvo, pristojno za invalidsko varstvo. V letu 2013 smo imeli razpisane štiri roke za preverjanje znanja in spretnosti za pridobitev certifikata, ki so objavljeni na spletni strani www.ric.si. V postopek certificiranja so se prijavi 4 kandidati, ena kandidatka je bila uspešna. Na odločitev komisije se je pritožil en kandidat, a je pritožba bila zavrnjena. V register tolmačev, ki ga vodi MDDSZEM, je na dan 31.12.2013 vpisano 46 tolmačev.

TOLMAČI/TOLMAČICE SZJ S CERTIFIKATOM PO REGIJAH

REGIJA	ŠT. TOLMAČEV/ TOLMAČIC 2012	ŠT. TOLMAČEV/ TOLMAČIC 2013
Ljubljana z okolico	22	22
Posavje, Celjsko, Velenjsko in Koroško območje	5	5
Severna Primorska in Koper	5	5
Dolenjska	4	4
Gorenjska	4	4
Štajerska	4	5
Prekmurje	1	1
Skupaj	45	46

PRIPRAVLJANI PROGRAM USPOSABLJANJA ZA PRIDOBITEV CERTIFIKATA

Združenje je edino v Sloveniji, ki izvaja pripravljani program za pridobitev certifikata. V prvi polovici leta smo pristopili k prenovi pripravljalnega programa, saj so dosedanje izkušnje pokazale, da je potrebno število ur povečati. Kandidati, ki se želijo vključiti v pripravljani program, morajo imeti najmanj srednjo izobrazbo, opravljen 40 urni začetni tečaj ali uspešno opravljen preizkus znanja iz slovenskega znakovnega jezika. Program traja dve leti ob vikendih. Program je samoplačniški. V juniju mesecu smo izvedli informativni dan za vpis v pripravljani program, katerega se je udeležilo 7 oseb. V šolskem letu 2013/2014 se program ni izvajal zaradi premajhnega števila vpisanih.

KATALOG STANDARDOV ZNANJ IN SPRETNOSTI ZA NPK TOLMAČ/TOLMAČICA

V letu 2013 smo v sodelovanju s CPI pripravili revizijo kataloga standardov znanj in spretnosti za NPK tolmač SZJ in predlagali sprejem novega kataloga in standarda za poklic asistent za komunikacijo. Oba dokumenta sta bila sprejeta in potrjena na pristojnih strokovnih svetih. Zaradi dopolnjenega kataloga standardov znanj in spretnosti smo s strani Državnega izpitnega centra prejeli odločbo o vpisu v register izvajalcev postopkov preverjanja in potrjevanja nacionalnih poklicnih kvalifikacij, člani izpitne komisije so posledično morali obnoviti svoje licence.

SODELOVANJE V SVETU ZA SZJ IN IZVAJANJE STROKOVNIH IN ADMINISTRATIVNIH OPRAVIL ZA SVET ZA SLOVENSKE ZNAKOVNI JEZIK

Zavod Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik opravlja strokovna in administrativna dela za svet za slovenski znakovni jezik. Naloge Sveta za slovenski znakovni jezik so opredeljene v 24. členu Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika:

- skrbi za razvoj slovenskega znakovnega jezika,
- skrbi za uveljavljanje in enakopravnost znakovnega jezika,
- spremlja izobraževanje, usposabljanje in delo tolmačev za slovenski znakovni jezik ter dinamiko pridobivanja certifikatov,
- predlaga spremembo kataloga standardov znanj in spretnosti za tolmače znakovnega jezika,
- sodeluje z ustreznimi organi na področju vzgoje in izobraževanja, informiranja, zdravstvenega varstva in zdravstvenega zavarovanja, socialnega varstva, sodstva, pokojninskega in invalidskega zavarovanja, zaposlovanja, športa, kulture in drugimi organi,
- predlaga pristojnim organom uskladitev vprašanj, pomembnih za izvajanje zakona,
- seznanja se z reševanjem ugovorov v zvezi s kakovostjo izvajanja storitve tolmačenja,
- obravnava druga vprašanja ter zagotavlja pomoč pri uresničevanju nalog, ki se nanašajo na uporabo znakovnega jezika.

Svet za slovenski znakovni jezik zapisane naloge izvaja na podlagi strokovno pripravljenega gradiva, v okviru katerega člani sveta seznanjamo s problematiko pri uveljavljanju Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika, ovirami, s katerimi se srečujemo pri uresničevanju pravice gluhih do tolmača, spremljanju zakonodaje in usklajevanju vprašanj, pomembnih za izvajanje zakona.

V letu 2013 je imel svet za SZJ eno redno sejo, na kateri se je seznanil oziroma sklepal o naslednji problematiki:

- sprejel je poročilo o uresničevanju Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika v letu 2012,
- sprejel je poročilo o delu Sveta za slovenski znakovni jezik v letu 2012,
- se seznanil s problematiko tolmačenja pri notarjih,
- ocenil delo združenja kot zelo uspešno.

V letu 2013 smo zelo aktivno sodelovali pri dokončnem oblikovanju besedila Resolucije o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014 – 2018, v okviru katere so v posebnem poglavju Govorci s posebnimi potrebami navedeni cilji in ukrepi za izboljšanje situacije na področju slovenskega znakovnega jezika. Ocenjujemo, da s sprejetjem resolucije in vsebinami glede znakovnega jezika, le ta počasi, a vztrajno postaja sestavni del jezikovne politike. V okviru Akcijskega načrta za izobraževanje je predvidena vloga Sveta za slovenski znakovni jezik pri njegovem nastajanju in izvajanju. S sklepom ministra za kulturo sta v delovno skupino za pripravo akcijskega načrta za področje govorcev s posebnimi potrebami imenovana predsednik Sveta Vlade RS za slovenski znakovni jezik in direktorica zavoda.

EVIDENCA GLUHIH OSEB, KI JIM JE BILA IZDANA ODLOČBA PO ZAKONU

Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika nalaga centrom za socialno delo vodenje evidence gluhih oseb, katerim so bile izdane odločbe po zakonu. Ker centri za socialno delo vodijo tovrstne evidence le za svojo rabo, je Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik vzpostavilo centralno evidenco vseh izdanih odločb za območje celotne države, saj ocenjujemo, da je skupno število upravičencev eden izmed pomembnih podatkov. Iz naše evidence je razvidno, da je do 31. 12. 2013 prejelo odločbo o pravici gluhih oseb do uporabe znakovnega jezika skupno 919 upravičencev (konec leta 2012 je bilo 895 upravičencev), ki so po posameznih območjih razdeljeni kot sledi iz tabele:

OBMOČJE	ŠTEVILO GLUHIH OSEB
DOLENJSKA	43
GORENJSKA	104
LJUBLJANA Z OKOLICO	330
POSAVJE, CELJE, VELENJE, KOROŠKA	151
PREKMURJE	34
SEVERNA PRIMORSKA IN KOPER	116
ŠTAJERSKA	141
SKUPAJ	919

Status dijaka ali študenta ima 42 oseb.

EVIDENCA OPRAVLJENIH UR TOLMAČENJA

Iz evidence storitev je razvidno, da se potreba po tolmačih med gluhih upravičenci povečuje. Tako je bilo do konca leta 2013 opravljenih 11.666 ur (v letu 2012 je bilo 10.534 ur), plačanih z vavčerjem, stroške katerih krije MDDSZ in 4.868 (v letu 2012 je bilo 4.956 ur), katerih plačniki so različne institucije, skupaj 16.534 ur (v letu 2012 15.490 ur), kar je za skoraj 7% več opravljenih ur tolmačenja kot v enakem obdobju lani.

UGOVOR V ZVEZI S KAKOVOSTJO IZVAJANJA STORITVE TOLMAČENJA

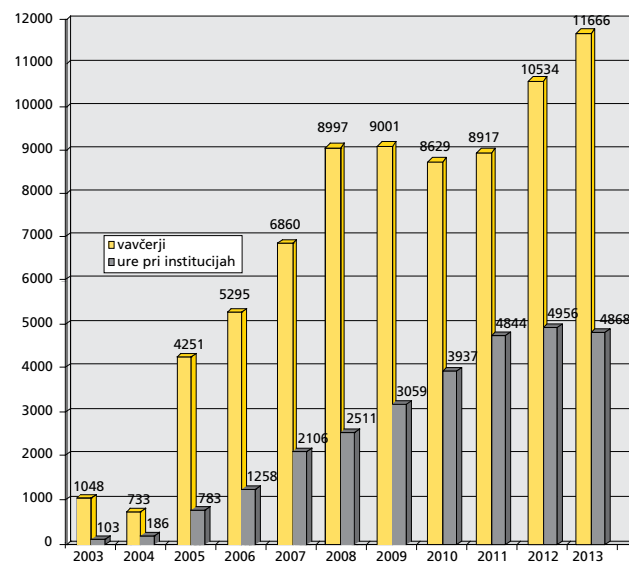
Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika kot javno pooblastilo določa tudi reševanje ugovorov v zvezi s kakovostjo tolmačenja. Dne 23. 05. 2007 smo prejeli soglasje mi-

nistrice, pristojne za invalidsko varstvo na pravilnik o disciplinski odgovornosti tolmača. V pravilniku je določeno, da pravilnik stopi v veljavo 15 dan po objavi na spletni strani združenja. V letu 2013 smo prejeli eno prijavo, ki je še v postopku.

OSTALE AKTIVNOSTI

- pripravili smo gradivo za sejo sveta zavoda, strokovni svet in sejo sveta za slovenski znakovni jezik;
- delovanje klicnega centra za osebe z okvaro sluha smo predstavili trem skupinam študentk in študentov s Pedagoške fakultete;
- v sodelovanju z AMZS je pripravljena aplikacija za pomoč na cesti za gluhe uporabnike;
- ob 50. obletnici društva v Velenju smo predstavili pravico gluhih do tolmača in delovanje klicnega centra;
- odzvali smo se vabilu društva gluhih in naglušnih Maribor, kjer smo njihovim članom predstavili pravico gluhih do tolmača in klicni center;
- na seminarju Zveze društev gluhih in naglušnih smo aktivno sodelovali z referatom o pravici gluhih do tolmača s poudarkom na kodeksu poklicne etike ter predstavili klicni center;
- septembra smo organizirali skupščino in mednarodno konferenco efsli, katere se je udeležilo preko 170 udeležencev iz različnih držav; na omenjeni konferenci smo sodelovali z referatom, s katerim smo predstavili delovanje klicnega centra;
- novembra 2013 smo organizirali okroglo mizo, na kateri smo opozorili na neskladnost Pravilnika o dodatni strokovni pomoči z Zakonom o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, ki je glede uresničevanja pravice do tolmača v procesu izobraževanja manj ugoden kot sam zakon, po drugi strani tolmačenje predvideva v fond ur dodatne strokovne pomoči.

Ocenjujemo, da je bilo delo združenja v letu 2013 uspešno, saj je čutili večjo osveščenost slišče javnosti pri zagotavljanju pravice gluhih oseb do tolmača, ki se kažejo v pozitivnih odzivih, vsekakor je veliko zadovoljstvo uporabnikov z delovanjem klicnega centra, ki jim omogoča bolj kvalitetno in samostojnejše življenje. Kljub aktivnosti ostajajo nekatera vprašanja, pomembna za izvajanje zakona, odprta in katera bomo poskušali dogovorno reševati s pristojnimi.

POROČILO O DELOVANJU KLICNEGA CENTRA ZA OSEBE Z OKVARO SLUHA V LETU 2013

Jasmina BAUMAN

Septembra leta 2009 smo uspešno pričeli z delovanjem klicnega centra za osebe z okvaro sluha, za katerega smo v celoti sami izdelali računalniško aplikacijo za spremljanje dela klicnega centra in upravljanje z zahtevki, s sprejemom Zakona o izenačevanju možnosti invalidov ga izvajamo na podlagi 40. člena.

Kot osnovni namen klicnega centra je zapisano pridobivanje informacij za potrebe uporabnikov s področja t.im. javnih institucij. Vendar je namen presežen, saj se uporabniki obračajo na klicni center tudi v primeru iskanja zaposlitve, tolmačenja prejetih sklepov, odločb iz različnih institucij, saj zapisane besede ne razumejo, kakor tudi ne njihovega pomena, pomagamo jim pri sestavi krajših dopisov, zaradi očitne finančne stiske nemalokrat urejamo obročno odplačevanje dolgov in se z upniki dogovarjamo za odlog plačila v izogib izvršbam, rešujemo različne reklamacije, na njim prilagojen način jim posredujemo informacije o pravicah iz dela, uveljavljanju pravic za čas brezposelnosti, uveljavljanju pravic s področja pokojninsko-invalidske zakonodaje, uveljavljanju denarnih prejemkov preko centrov za socialno delo, urejanje pomoči preko Karitasa ipd, kar od tolmačic zahteva dobre komunikacijske veščine ter nenazadnje tudi poznavanje posameznih področij.

Iz statističnih podatkov je razvidno, da se število uporabnikov povečuje in je v primerjavi z letom 2011 za skoraj 10% večje. Temu primerno je tudi število klicev povečano in je v primerjavi z letom 2011 večje za 5%, v primerjavi z enakim obdobjem lani pa za 8%.

EVIDENCA DOGODKOV za obdobje od 1. 1. 2013 do 31.12. 2013 (primerjava z leti 2011 in 2012)

	2011	2012	2013
SMS	2.054	1.968	1.764
Video klic Internet	772	577	616
Spletni pogovor	759	817	1.047
E-pošta	301	395	628
Video klic UMTS	9	3	16
Telefaks	0	0	0
Skupaj	3.895	3.760	4.071
	2011	2012	2013
Javna uprava	660	355	491
Zdravstvo	1.015	1.051	1067
Drugo ((javna podjetja, banke, operaterji)	1.134	1.283	1474
Socialno varstvo	376	379	139
Zaposlovanje	80	148	218
Šolstvo	154	112	149
Kultura	90	74	106
Šport	151	77	102
MDDSZ	28		2
ZPIZ	19	11	22
Ni izbrano	26	12	16
Sodstvo	27	12	25
Društva gluhih in naglušnih	14	42	35
Policija	25	26	17
ZDGNS	21	32	20
Visoko šolstvo	20	13	14
ZZTSZJ	53	133	174
	2011	2012	2013
E-pošta	0:38:21	0:34:54	0:26:18
Telefaks	Ni prejetih klicev		
Video klic Internet	0:26:00	0:18:43	0:14:58
SMS	0:34:13	0:26:37	0:21:48
Spletni pogovor	0:21:49	0:18:47	0:13:40
Video klic UMTS	0:17:17	0:09:58	0:07:20
Skupno	0:30:27	0:24:34	0:19:19
	2011	2012	2013
Število uporabnikov	363	379	398

OKROGLA MIZA »Sprememba Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami«, 18. 12. 2013

dr. Stane KOŠIR, predsednik Sveta Vlade RS za slovenski znakovni jezik

Okrogle mize so se udeležili tudi gluhi udeleženci (foto: Irena SIMIČ)

1. Razlogi za organizacijo okrogle mize

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1, Uradni list RS št. 58/2011) v 30. členu, točka 4 določa, da **gluhim in naglušnim, ki se sporazumevajo v slovenskem znakovnem jeziku in so usmerjeni v programe iz 5. člena zakona, se na podlagi zahteve v odločbi iz prvega odstavka tega člena prizna tudi pravica do tolmača slovenskega znakovnega jezika.**

Na podlagi 9. in 10. člena ZUOPP je minister za izobraževanje, znanost in šport sprejel Pravilnik o dodatni strokovni in fizični pomoči za otroke s posebnimi potrebami (Uradni list RS št. 88/2013), ki v 8. členu pravilnika določa, da **gluhim in naglušnim otrokom, ki se sporazumevajo v slovenskem znakovnem jeziku in so usmerjeni v izobraževalne programe s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo, se na podlagi strokovnega mnenja z odločbo o usmeritvi prizna tudi pravica do tolmača slovenskega znakovnega jezika v okviru dodatne strokovne pomoči za premagovanje primanjkljajev, ovir oziroma motenj.**

Tako zapisana rešitev pravico do tolmača slovenskega znakovnega jezika omogoča le otrokom, ki so usmerjeni v **izobraževalne programe s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo**, kar je v nasprotju s četrto točko 30. člena ZUOPP, poleg tega, pa jo časovno omejuje v obseg dodatne strokovne pomoči, ki je lahko največ pet ur tedensko, od tega mora biti vsaj ena ura svetovalna storitev.

Na sprejeti pravilnik smo Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana, Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije in Zavod Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik posredovali pripombe na pristojno ministrstvo dne 15. 11. 2013, kjer smo opozorili na neskladje Pravilnika o dodatni strokovni pomoči s sprejetim ZUOPP ter Zakonom o uporabi slovenskega znakovnega jezika (ZUSZJ, Uradni list RS št. 96/2002), ki med drugim določa pogoje za tolmače slovenskega znakovnega jezika.

S strani Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport je bil posredovan odgovor, v katerem pojasnjujejo, da so se za takšno rešitev odločili, ker koncept dela z gluhih otroki v večinskih šolah ni jasen in je nedorečen, poleg tega so se s strani Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije pojavile pobude po zapisnikarju.

Ker na pristojnem ministrstvu pripravljajo novelo Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, ki bo začela veljati v prihodnjem šolskem letu, so nas pozvali, da pripravimo predlog celovitih strokovnih podlag za sporazumevanje gluhih v večinskih šolah.

Okrogle mize so se udeležili predstavniki Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Ministrstva za kulturo, Zavoda RS za šolstvo, Centra za poklicno izobraževanje, Pedagoške fakultete v Ljubljani, Zavoda za gluhe in naglušne Ljubljana, Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije, Zavoda Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik ter člani Sveta Vlade RS za slovenski znakovni jezik.

Cilj okrogle mize je torej bil pogovor o dodatni strokovni pomoči v programu s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo pri gluhih. Tu se pojavljajo ideje rehabilitacijska pomoč, svetovanje, učna pomoč, tolmač, zapisnikar.

2. Pregled evropskih praks

Standardna pravila o izenačevanju možnosti invalidov, ki jih je sprejela Generalna skupščina ZN leta 1993, v poglavju o dostopu do informacij in komuniciranja, poziva države naj posvetijo posebno pozornost uporabi znakovnega jezika pri vzgoji gluhih ter usmerijo posebno pozornost na zanje naravnejši način pouka, ki bo zagotavljal učinkovite komunikacijske sposobnosti in v največji meri razvijal neodvisnost gluhih. Konvencija Združenih narodov o pravicah invalidov, ki jo je naša država ratificirala aprila 2008, v 24. členu, odstavku 3 določa, da morajo države pogodbenice sprejeti ukrepe,

ki vključujejo »učenje znakovnega jezika in spodbujanje jezikovne identitete skupnosti gluhih« ter »zagotavljanje, da poteka izobraževanje slepih, gluhih ter gluhoslepih, zlasti otrok, v jeziku in na način ter v obliki komunikacije, ki so najprimernejši za posameznika, in v takem okolju, ki najbolj spodbuja akademski in socialni razvoj«. V okviru Evropske unije je pomembna Resolucija o znakovnih jezikih, ki jo je sprejel Evropski parlament leta 1988, ki poziva države članice, da ukinejo kakršnekoli preostale ovire za uporabo znakovnega jezika. Po mnenju nekaterih strokovnjakov je izključitev znakovnega jezika pri izobraževanju gluhih ena izmed najbolj restriktivnih potez, saj omejuje dostop do izobraževanja za otroke, za katere je dostop do govornega jezika zelo omejen ali popolnoma nedostopen.

Udeleženci okrogle mize (Foto: Darja FIŠER)

Pri pregledu evropskih praks, izobraževanje gluhih in naglušnih otrok poteka tako v posebnih zavodih za gluhe in naglušne, kakor tudi v večinskih šolah. Skupni imenovalec vsem konceptom izobraževanja je, da jim je omogočena dodatna strokovna pomoč in tolmačenje v znakovni jezik, neodvisno drug od drugega. Obe storitvi sta tako po vsebini, namenu in izvajalcih popolnoma ločeni in samostojni. Prav tako jim je skupno, da gluhim otrokom, uporabnikom znakovnega jezika, država to omogoča. Tako je npr. na Švedskem znakovni jezik prvi jezik gluhih otrok, švedščina pa drugi jezik. Na Danskem so v raziskavi iz leta 1999 ugotovili, da so slabi izobraževalni rezultati zapuščina oralno/avditivnega pristopa. Vzpostavili so center za totalno komunikacijo, v okviru katerega so izvedli raziskavo o vlogi znakovnega jezika v učnih načrtih za gluhe otroke ter postavili zahtevo, da se morajo vsi učitelji gluhih otrok izpopolniti v znanju znakovnega jezika. Na Irskem imajo gluhi učenci in dijaki pravico do tolmača ter dodatno strokovno pomoč. V Belgiji (Flandrija) imajo posebno šolo za gluhe, kjer uporabljajo bilingvalno, bikulturalno metodo ter flamski znakovni jezik, v rednih šolah pa imajo tolmača, praviloma od srednješolskega nivoja dalje. Učenci in dijaki imajo na vseh stopnjah izobraževanja, poleg pedagoške podpore še pravico do tolmača. Od skupnega števila predpisanih učnih ur je v povprečju 30% tolmačenih v znakovni jezik, kar po njihovem mnenju ne zadošča, saj so gluhi učenci in dijaki izključeni iz številnih aktivnostih. Na Nizozemskem se gluhi otroci izobražujejo tako v posebnih zavodih, kakor tudi v rednih šolah. Učenci in dijaki imajo v rednih šolah pravico do uporabe znakovnega jezika. Tako v rednih, kakor tudi posebnih šolah, poteka izobraževanje bilingvalno (znakovni jezik in besedni jezik). Poleg učitelja je v razredu prisoten tudi tolmač, za katerega se zahteva izpolnjevanje pogojev za opravljanje poklica tolmač znakovnega jezika. Na Nizozemskem imajo gluhi otroci v povprečju 800 ur tolma-

čenja na leto, stroške tolmačenja krije država. Poleg pravice do tolmača imajo tudi dodatno strokovno pomoč, ki jo izvajajo za to usposobljeni kadri. Gluhe osebe imajo pravico do tolmača na vseh stopnjah izobraževanja do 30. leta starosti.

3. Pregled stanja v Republiki Sloveniji

Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika (Ur. l. RS št. 96/2002) v 1. členu določa pravico gluhih oseb uporabljati slovenski znakovni jezik in pravico gluhih oseb do informiranja v njim prilagojenih tehnikah ter obseg in način uveljavljanja pravice do tolmača za znakovni jezik pri enakopravnem vključevanju gluhih oseb v življenjsko in delovno okolje ter vse oblike družbenega življenja ob enakih pravicah in pogojih ter z enakimi možnostmi, kot jih imajo osebe brez okvare sluha. Zakon pravico gluhih oseb do uporabe znakovnega jezika opredeli kot pravico do rabe svojega jezika v postopkih pred državnimi organi, organi lokalne samouprave, izvajalci javnih pooblastil oziroma javnih služb. Posebej zakon navaja, da se pri izvajanju storitev javne službe lahko na podlagi izdelanega individualiziranega načrta gluhi osebi omogoči sporazumevanje na drugačen način, ki je sprejemljiv za gluho osebo. Poleg te pravice, ki po obsegu ni omejena, imajo gluhe osebe pravico še do 30 ur oziroma 100 ur tolmačenja za dijake in študente v obliki vavčerjev, ki so namenjeni vsem drugim življenjskim situacijam, v katerih bi jim gluhost pomenila oviro pri zadovoljevanju njihovih potreb. S takšno ureditvijo je naša država v celoti sledila Resoluciji o znakovnih jezikih, ki jo je sprejel Evropski parlament.

Leta 2010 je naša država sprejela Zakon o izenačevanju možnosti invalidov (Ur. l. RS št. 94/10), ki v 5. členu določa: »Za uresničevanje pravic invalidov veljajo tudi nediskriminacijske določbe in določbe, ki zagotavljajo izenačevanje možnosti po drugih predpisih. Ne glede na določbe drugih zakonov, se uporabljajo določbe tega zakona, če so za invalida ugodnejše.« Nadalje je v 11. členu, točka 2 zapisano, da imajo invalidi pravico do ustreznih prilagoditev pri vključevanju v vzgojni, šolski ali študijski proces in pravico do primernih prilagoditev šolskega oziroma študijskega procesa individualnim potrebam invalida.

V Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana so v šolskem letu 1995/96 pričeli izvajati projekt dvojezičnega izobraževanja gluhih otrok, za katerega so leta 1997 prejeli nagrado za inovacijo Urada RS za invalide. Že leta 2008 so na podobni okrogli mizi o slovenskem znakovnem jeziku opozarjali na iste probleme, s katerimi se srečujejo še danes, na kateri je bil sprejet predlog, da imajo otroci in mladostniki v času izobraževanja, pravico do tolmača v slovenski znakovni jezik, ne glede na to, ali se šolajo v prilagojenih izobraževalnih programih ali v programih s prilagojenim izvajanjem. Glede na veljavne predpise imajo gluhi mladostniki pravico do tolmača na nacionalnih preverjanjih znanj, v času izobraževanja pa te pravice nimajo. V šolskem letu 2013/14 ima zavod odobreno delovno mesto 1,5 tolmača slovenskega znakovnega jezika. Tolmač je prisoten v razredih, pri novo zaposlenih učiteljih, saj znanje znakovnega jezika ni zadovoljivo, pa tudi sicer imajo strokovni delavci najmanj 3. stopnjo znanja slovenskega znakovnega jezika, kar ne zadostuje za suvereno podajanje učne snovi v tem jeziku. Zlasti na srednji šoli so oddelki mešani in je prisotnost tolmača nujno potrebna. Na večinskih šolah se potreba po tolmačenju pojavlja predvsem pri tistih otrocih, ki izhajajo iz gluhih družin, saj je tem otrokom znakovni jezik materni jezik.

4. Nekaj poudarkov iz razprave

Razprava je daleč preseгла okvirje cilja in namena današnjega sestanka. Posamezne institucije so diskutirale o sistemizaciji delovnega mesta tolmača, o številčnosti učencev v programu s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo pri gluhih, ki bi potrebovali tolmača. Nakazana je bila potreba po usmerjanju gluhoslepih in razvoju komunikacijskih pristopov zanje. Posebej je bilo poudarjeno, da je potrebno gluhe osebe, uporabnike znakovnega jezika, prepoznati kot razpršeno jezikovno manjšino. Izpostavlja se problem poučevanja gluhih. Če je znakovni jezik njihov prvi jezik, ali bi ne bilo potrebno organizirati celotnega izobraževanja vseh predmetov v znakovnem jeziku in smatrati besedni jezik zgolj kot drugi jezik s spremenjenimi nižjimi pričakovanji. Tako je organiziran pouk v okolju z madžarsko ali italijansko manjšino. S tem se povezuje ustrezno znanje znakovnega jezika pri učiteljih v taki šoli, od katerih ni pričakovati zahteve za licenco tolmačenja. Upoštevat je potrebno korelacijo med govornim jezikom in znakovnim jezikom, kjer med tolmačenjem in zapisom označenega/povedanega prihaja do kodiranja iz znakovnega jezika v zapisano obliko slovenskega jezika. O problemih tolmačenja in prevajanja v znakovni jezik. Kjer je učitelj tisti ki razlaga in tolmači snov, predmet. Prevajalec jo zgolj prevede v znakovni jezik in se ne »upleta« v tolmačenje, ne prevzema vloge učitelja. To vse kaže na potrebo po večjem in bolj koordiniranem sodelovanju različnih institucij, ki delajo na področju gluhot.

V zvezi s ciljem sestanka:

Rehabilitacijska pomoč je namenjena pospeševanju in omogočanju učenja besednega jezika pri gluhih, saj so zato v **programu s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo, ker so sposobni pridobiti besedno znanje in jim okolje nudi standard, pogoje za učenje besednega jezika. Znanje rokovanju z aparaturami, individualnimi slušnimi aparati, urejanju okolja, jezika ima surdopedagog in je torej tisti strokovnjak, ki je kompetenten za nudenje rehabilitacijske pomoči.**

Svetovanje je v velikem deležu v zvezi z akustičnim urejanjem okolja, položajem učenca, njegovimi zadregami v rabi besednega jezika, jezikovnim razumevanjem in produkcijo, načini ustreznega posredovanja snovi, potrebnim odnosom do njega s strani družine in širšega okolja, kar dobro pozna isti strokovnjak. Zato velik del svetovanja lahko opravi surdopedagog, kar ne izključuje možnosti sodelovanja tudi drugih strokovnjakov za specifične probleme, ki se lahko pojavijo. Učna pomoč predstavlja načine, strategije vodenja procesa usvajanja znanja in spretnosti, socialnega učenja. Tudi tu ima kompetence surdopedagog, kar ne izključuje možnosti sodelovanja tudi drugih strokovnjakov ob specifičnih, izkazanih problematikah.

Tolmačenje. V razpravi je bilo posebno poudarjeno, da so vzgojno-izobraževalne organizacije dolžne zagotoviti gluhim učencem in dijakom tolmača znakovnega jezika v procesu izobraževanja, na kar napotuje tudi drugi odstavek 11. člena Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika, ki določa, da se pri izvajanju storitev javne službe lahko na podlagi izdelanega individualiziranega načrta gluhi osebi omogoči sporazumevanje na drugačen način, ki je sprejemljiv za gluho osebo. To pravico imajo vsi gluhi ne glede na to, ali so usmerjeni ali ne, ne glede na program, v katerega so usmerjeni. Za to pravico se morajo starši ali sam gluh angažirati in si jo pridobiti kot predvideva Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika. V procesu usmerjanja se tudi ne določa posameznikove kompetence v rabi znakovnega jezika. Če ne vemo, ali je uporabnik tega jezika, mu tudi ne moremo vsiliti tolmača. Pouk in delo v razredu poteka 22 ur na teden, v šoli celo več, vključujoč tudi podaljšano bivanje in izbirne dejavnosti. Tolmač za 1, 2 uri tedensko mu tudi ne bi koristil, saj bi ne omogočal enakopravne participacije gluhega v vseh aktivnosti šole. V šoli vodi delo učitelj in je on tisti, ki tolmači procese in ne tolmač, ki mora biti zgolj prevajalec učiteljevih intenc. Sicer mu krnimo njegovo vlogo pri pouku.

Zapisnikar. V procesu predšolske, osnovnošolske in srednješolske vzgoje in izobraževanja v programu **s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo je del cilja tudi pridobivanje besednih jezikovnih kompetenc tako oralnih kod pisnih. Te so vključene v poučevanje predmeta slovenski jezik, v rehabilitacijsko pomoč in v dejstvo, da ves pouk poteka v tem programu z rabo besednega jezika. Zato je potrebno v osnovno in srednješolskem obdobju pisni jezikovni pritisk ohraniti, saj ta podpira opredeljeni cilj. Drugače je na univerzitetni stopnji, kjer bi morda zapisnikar v nekaterih primerih bil koristen. To je stvar avtonomije Univerz in ne usmerjanja. Poleg tega, da ob tem človek nehote pomisli na to, kje je študentska, družbena solidarnost. Saj se da marsikaj fotokopirati s tem, da so izpitni materiali pogosto pisni in dostopni.**

Iz teh spoznanj in diskusij lahko povzamemo naslednje sklepe:

Rehabilitacijsko pomoč lahko nudi strokovnjak surdopedagog.

Svetovalno delo in učna pomoč v zvezi s strokovno pomočjo lahko v velikem delu nudi surdopedagog, pri čemer v specifičnih problemih ni izključen tudi drug specifični strokovnjak. Tolmač kot licenciran strokovnjak za tolmačenje v okviru strokovne pomoči nima nikakršne vloge.

Zapisnikar je aktualen v univerzitetnem izobraževanju. Potrebno bi bilo premisliti njegovo vlogo in funkcijo, vendar je to predmet univerzitetne avtonomije.

10 LET SLOVENIJE V efsli

Darja FIŠER

Slovenija je v letu 2013 obeležila 10 let sodelovanja v efsli. Slovensko združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik je bilo ob tej priložnosti tudi organizator skupščine in konference efsli. Ob tej priložnosti smo dobili certifikat za deset letno sodelovanje in soustvarjanje vizije in strategije efsli.

Danes želimo preleteti sodelovanje Slovenije na dogodkih, ki se jih je v preteklih 10 letih udeleževala tudi Slovenija. Sodelovanje je doprineslo napredek tudi na slovenskih tleh.

Zelo pomembno je poudariti, da je efsli partner, na katerega se lahko vedno zanesemo, saj so nam dragocen vir podatkov, ki jih lahko uporabimo tudi za ustvarjanje doktrine na področju tolmačev in tolmačenja v slovenskem prostoru.

Leto	Kraj dogodka	Država dogodka	Tema
1994	Edinburgh	Škotska	Delovni pogoji
1995	Gent	Belgija	Potrebne minimalne spretnosti za znakovni jezik
1996	Barcelona	Španija	Profesionalnost – izziv za leto 2000
1997	Greystones	Irska	
1998	Stockholm	Švedska	Tolmač v izobraževanju
1999	Gent	Belgija	Prihodnost efsli
2000	Kopenhagen	Danska	Kaj pomeni kodeks etike lojalnemu, človeškemu, ozaveščenemu tolmaču v letu 2000?
2001	Ede	Nizozemska	Rast poklica
2002	Oslo	Norveška	Tolmačenje kot del umetnosti
2003	Brighton	Velika Britanija	Skupnost tolmačev: bistvo, vrednote in prihodnost
2004	Helsinki	Finska	Tolmačenje – sodelovanje in timsko delo
2005	Karlsruhe	Danska	Wasli posvet, efsli 2006 in naprej
2006	Praga	Češka	Timsko tolmačenje
2007	Zürich	Švica	Določanje standardov kakovosti
2008	Voorshoten	Nizozemska	Tolmačenje tretjega jezika
2009	Tallinn	Estonija	Zdrav duh v zdravih rokah
2010	Glasgow	Škotska	Sinergija: skupaj gremo močnejši naprej
2011	Vietri sul Mare	Italija	Vidno prevajanje/vidno tolmačenje – srečanje v navzkrižnem načinu; tolmač kot prevajalec

2012	Dunaj	Avstrija	Bodi ozaveščen: Moč in odgovornost na področju tolmačenja znakovnega jezika
2013	Ljubljana	Slovenija	Tehnologija vs. Tolmač: podpora ali zamenjava?
2014	Antwerp	Belgija	Triki uma: naši možgani so omejeni; kognitivni procesi v tolmačenju znakovnega jezika

1994 Edinburgh, Škotska DELOVNI POGOJI

Pred dobrimi 10 leti se je Slovenija pridružila organizaciji efsli, ki združuje evropska združenja tolmačev. V letu 1994 je bila organizirana skupščina v Edinburgu na Škotskem. Ker je smiselno, da se ob skupščini organizira še kakšen dogodek, je bila organizirana še konferenca na temo delovnih pogojev tolmačev. Še danes so v veliko primerih delovni pogoji slabi, ker države nimajo pravnih podlag, da bi uzakonili tako znakovni jezik, kot tudi delo tolmačev znakovnega jezika.

Na Škotskem so poskušali postaviti smernice, kako bi se delovni pogoji naj izboljševali po državah.

V Sloveniji imamo pravno podlago v Zakonu o uporabi slovenskega znakovnega jezika, ki je bil sprejet leta 2002 in je velik korak naprej, saj je Slovenija ena od 26 držav v svetu, ki ima znakovni jezik uzakonjen. S tem pa tudi postavljene temelje za delovne pogoje tolmačev. Vseeno je na tem področju še veliko odprtih vprašanj tudi danes.

1995 Gent, Belgija POTREBNE MINIMALNE SPRETNOSTI ZA ZNAKOVNI JEZIK

Leto kasneje je bila v Gentu v Belgiji poleg skupščine organizirana konferenca na temo potrebnih minimalnih spretnosti za uporabo znakovnega jezika pri tolmačih. En vidik so tolmači, ki so otroci gluhih staršev, saj je njihov jezik tudi znakovni jezik, kot primarni jezik. Drug vidik je vidik vseh tistih, ki se znakovnega jezika naučijo in priučijo.

Sprejeli so smernice, katere so tiste minimalne spretnosti, ki so potrebne, da se človek nauči znakovnega jezika in postane tolmač. Ali to pomeni, da s tem postane tudi dober tolmač, je drugo vprašanje. Potreben je nenehen razvoj in nadgradnja.

V Sloveniji imamo izobraževalni sistem za bodoče tolmače sestavljen iz različnih stopenj tečajev znakovnega jezika in pripravljalni program za pripravo na certificiranje v nacionalno poklicno kvalifikacijo. V Katalogu znanj in spretnosti, ki ga je izdal Center za poklicno izobraževanje in je bil v letu 2013 spremenjen, so zapisane vse tiste kompetence tolmačev, ki so zahtevane za opravljanje tega poklica.

1996 Barcelona, Španija

PROFESIONALNOST – IZZIV ZA LETO 2000

V Barceloni so leta 1996 razpravljali o profesionalnosti poklica tolmača in profesionalnosti storitve tolmačenja. Že 4 leta pred letom 2000 so skušali postaviti smernice, v katero smer naj se razvija profesionalnost področja.

Kot rečeno, je v Sloveniji postal poklic tolmača profesionaliziran z Zakonom o uporabi slovenskega znakovnega jezika in letu 2002 in z nacionalno poklicno kvalifikacijo leta 2004, ko so bili certificirani prvi tolmači za ta poklic. Danes je to priznan poklic na VI. stopnji zahtevnosti dela.

Leta 1997 je bila konferenca v Gerstonesu na Irskem, vendar se Slovenija dogodku ni udeležila, zato nimamo podatkov o tem dogodku.

1998 Stockholm, Švedska

TOLMAČ V IZOBRAŽEVANJU

V letu 1998 je bila glavna tema konference v Stockholmu na švedskem tolmačenju v izobraževanju. V svetu imajo zelo dobro urejena ta področja, predvsem možnosti za različna izobraževanja tolmačev na različnih področjih. Seveda je to pogojeno s številom tolmačev, ki bistveno presegajo število tolmačev v Sloveniji, ki je 46.

V Sloveniji je tolmač v izobraževanju z Zakonom o uporabi slovenskega znakovnega jezika sicer priznan, vendar se tega univerze ne držijo in tako ostaja to področje v Sloveniji še vedno odprto. Vsekakor je stanje dosti boljše kot pred leti, vendar je še daleč od tega, kar gledamo v evropskih in svetovnih praksah, kjer imajo gluhi študenti ves čas ob sebi tolmača v času študija.

1999 Gent, Belgija

PRIHODNOST efsli

Z letom 2000 je bila prelomnica tudi v efsli, Evropskem združenju tolmačev znakovnega jezika. efsli je deloval predvsem na prostovoljni osnovi, brez velikih sredstev. Večina sredstev je bila pridobljena iz članarin, vendar je zadostovala le za najnujnejše stroške. Ker je forum, združenje evropsko in združuje različne države Evrope, ki so lokacijsko oddaljeni, je bilo potrebno dogovoriti način dela, saj je le v tem, da so posamezni člani prihajali na dogodke, efsli lahko sledil svojemu poslanstvu, za katerega je bil ustanovljen.

Težave so imeli (in še imajo) tisti člani, ki v državi ali niso imeli združenja, ali niso imeli sredstev za prihajanje na dogodke, ki jih je organiziral efsli.

Na konferenci so začrtali smernice za delo efsli v bodoče.

2000 Kopenhagen, Danska

KODEKS ETIKE

Kaj pomeni kodeks etike lojalnemu, človeškemu, ozaveščenemu tolmaču v letu 2000? To je bila glavna tema konference v Kopenhagenu na Danskem. Večina evropskih združenj tolmačev znakovnega jezika ima kodekse poklicne etike, v kateri so zapisani standardi kakovosti dela tolmačev in kompetence, ki jih tolmači morajo imeti, med drugim tudi lojalnost, empatija in ozaveščenost tako poklica kot dela.

V Sloveniji imamo Kodeks poklicne etike tolmačev slovenskega znakovnega jezika (1994, Zavod Združenje tolmačev slovenskega znakovnega jezika). Dokument je temelj dela tolmačev slovenskega znakovnega jezika. V kolikor je kodeks kršen, so sankcije zapisane v Pravidniku o disciplinski odgovornosti tolmačev slovenskega znakovnega jezika, ki je bil sprejet 2004 s strani sveta za-

voda Združenje tolmačev slovenskega znakovnega jezika in na katerega je minister, pristojen za področje, dal soglasje.

2001 Ede, Nizozemska

RAST POKLICA

Konferenca leta 2001 v Ede na Nizozemskem se je lotila teme o poklicu tolmača / tolmačice znakovnega jezika in vseh njegovih oziroma njenih opredelitvah. V veliko držav imajo urejen izobraževalni sistem za tolmače na različnih stopnjah. Že v času izobraževanja je poklic strukturiran in postavljen v vseh okvirih. Tolmači se združujejo v združenjih, društvih, agencijah, kjer delajo po različnih sistemih in organiziranosti. Povsod je stremljenje k temu, da se poklic razvija, nadgrajuje in raste, saj s tem raste tudi storitev tolmačenja in posledično zadovoljstvo uporabnikov.

Kje so možnosti, kako razvijati poklic in kje so še možnosti razvoja, na to se je osredotočala konferenca v Ede, leta 2001.

2002 Oslo, Norveška

TOLMAČENJE KOT DEL UMETNOSTI

Na konferenci v Oslu, na Norveškem leta 2002 so odkrivali in postavljali smernice, ali je tolmačenje zgolj storitev, profesionalno in formalno zasnovana, ali je tolmačenje del umetnosti.

Znakovni jezik je vizualni sistem, ki ga s poudarjanjem kretenj opazovalec, ki ne pozna tega jezika, lahko dojame kot neverbalno umetnost, saj mu ne predstavlja komunikacijskega sredstva.

Res pa je, da je znakovni jezik naravni jezik skupnosti gluhih, ki je v manjšini v posamezni državi in s tem nerazumljiv način sporazumevanja za slišči svet. In tako je tolmačenje, znakovni jezik res lahko pojmovan tudi kot umetnost.

2003 Brighton, Velika Britanija

SKUPNOST TOLMAČEV: BISTVO, VREDNOTE IN PRIHODNOST

Ponovno je bila nova prelomnica v pregledu opravljenega dela in sodelovanja efsli z vsemi člani. efsli je želel in je postal cehovsko združenje tolmačev, skupnost tolmačev, prostor, kjer se lahko srečujejo, v sodobnem svetu tudi po virtualnih povezavah. Tako se je evropski prostor zmanjšal, potrebno je bilo postaviti trdne temelje, kaj ta forum, prostor, ki ga odpira efsli, predstavlja:

- Kaj je bistvo združevanja tolmačev na evropskem nivoju? Je to prostor, kjer se izmenjujejo izkušnje, znanje in dobra praksa? Je to prostor, kjer vsak prepozna svoj poklic in lahko poveže svoje delo s praksami kolegov na evropskem nivoju?
- Katere vrednote so v skupnosti tolmačev? Katere je nujno ohraniti? Katere izginjajo in bi jih bilo potrebno obuditi? Kako vrednote vplivajo na kakovostno delo tolmačev?
- Kakšna je prihodnost skupnosti tolmačev? Kaj lahko efsli ponudi svojim članom?

Vse to je bil predmet konference leta 2003 v Brightonu v Veliki Britaniji. In zaključki so predstavljali smernice za nadaljnje delo, ki je postajalo iz leta v leto obsežnejše in dalo vsem članom možnost za sodelovanje v skupnosti tolmačev, v efsli.

2004 Helsinki, Finska

TOLMAČENJE – SODELOVANJE IN TIMSKO DELO

V Helsinkih na Finskem so leta 2004 posvetili temo timskemu delu in sodelovanju tolmačev v procesu tolmačenja. Proces tolmačenja je sam kot takšen oblikovan kot timsko delo, v katerem sodelujejo najmanj trije udeleženci – slišči uporabnik, gluhi uporabnik in tolmač kot vezni komunikacijski člen. Zato je nujno potrebno, da tolmač pozna zakonitosti timskega dela, da je sodelovanje čim bolj kakovostno in v zadovoljstvo uporabnikov.

V Sloveniji je po Zakonu o uporabi slovenskega znakovnega jezika priznan samo en tolmač na nalogi, izjemoma v zahtevnejših primerih dva ali več, ki se izmenjujejo. Pomembno je dobro sodelovanje tolmača z vsemi udeleženi v procesu, tako gluhih kot slišječimi uporabniki.

2005 Karlsunde, Danska

WASLI POSVET, efsli 2006 IN NAPREJ

WASLI (World Association of Sign Language Interpreters), svetovna organizacija tolmačev znakovnega jezika je bila ustanovljena med 14. svetovnim kongresom gluhih, 23. Julija 2003 v Montrealu v Kanadi. efsli je del WASLI in na Danskem so se postavljali temelji sodelovanja med tema dvema organizacijama. Postavile pa so se tudi smernice za delo efsli naprej.

2006 Praga, Češka

TIMSKO TOLMAČENJE

Konferenca se je udeležilo več kot 100 ljudi iz 20 držav. Uradni jezik na konferenci je bila češčina, češki znakovni jezik, angleščina in mednarodni znakovni jezik.

Konferenca je potekala na temo timskega tolmačenja. V Sloveniji timskega tolmačenja nimamo, saj zahteva posebne pogoje, prav tako nima podlage za plačilo po opravljenem delu.

Organizatorji so pripravili plesno predstavo, pevske interpretacije v znakovnem jeziku, ki so impresionirale, saj so bile izredno impozantne.

2007 Zürich, Švica

DOLOČANJE STANDARDOV KAKOVOSTI

Konferenca se je udeležilo več kot 150 ljudi iz več kot 20 držav. Uradni jezik na konferenci je bila nemščina, švicarski znakovni jezik in angleščina. Konferenca je med drugim odprla pomembna vprašanja:

- ODNOS – kako biti pošten, učiti se vloge, samorefleksija, samoodgovornost;
- GLUHI AMBASADORJI, v resnici ni tako, zavest se mora šele ustvariti;
- SODELOVANJE med gluhih in tolmači – iz tega nastanejo bonitete, razvija se jezik, strategije;
- PRIČAKOVANJA in ODGOVORNOST – delati moramo v skladu z notranjim občutkom; ne smemo biti preveč odvisni od povratnih informacij, motivacija za delo;
- KJE NAJ SE VKLJUČUJEJO GLUHI – mi se vključujemo v njihovo delo.

Standardov kakovosti dela ni postavljenih, imajo jih je v Veliki Britaniji, povzemajo pa jih v nekaj drugih državah. V Sloveniji je standard kakovosti dela zapisan v Kodeksu poklicne etike za tolmače slovenskega znakovnega jezika.

Zaključki so bili v smislu tega, da se področje verjetno ne bo moglo poenotiti v celoti zaradi različnih kultur, lahko se učimo drug od drugega. Na vprašanje, kako lahko izboljšamo standarde svojega dela, je bilo nekaj sklepov:

- osnovno usposabljanje, testiranje;
- ponujanje usposabljanja, tečajev, delavnic po osnovnih usposabljanjih;
- vzpostavitev dobrih delovnih pogojev (agencije – skrb za zaposlene);
- imeti »leste« in en »ostati na tleh«; tolmač se mora vzpenjati;
- tesno sodelovanje z gluho skupnostjo.

Pomembno za višjo kakovost dela je:

- atmosfera zaupanja;
- ustvarjanje dobrih pogojev (z možnostjo vseživljenjskega učenja);
- biti pošten, da delam napake (ni popolnega tolmačenja) – vsi imamo napake;
- izkušeni tolmači lahko veliko damo manj izkušenim in obratno; noben tolmač ne ve vsega, tudi najbolj izkušeni ne; mentorstvo in supervizija;
- pustiti srečanja in izmenjavo izkušenj in pogledov (»moč« in bonitete tolmačev – zato postaviti nacionalne, lokalne, mednarodne konference, seminarje – v Avstriji to moraš, sicer ne dobiš licence);
- delati več z gluho skupnostjo – usposabljanje tolmačev, povratne informacije tolmačem, organiziranje tolmačev, postaviti sistem permanentnega izobraževanja.

»Izboljševanje standardov kvalitete za tolmačenje znakovnega jezika je odgovornost vseh posameznih tolmačev, skupaj z ustanovami usposabljanja, organizacijami in z uporabniki tolmačenja (gluhih in slišječimi).«

2008 Voorshoten, Nizozemska

TOLMAČENJE TRETJEGA JEZIKA

efsli konferenca Voorshoten (foto: Darja FIŠER)

Konferenca se je udeležilo več kot 250 ljudi iz 30 držav. Uradni jezik na konferenci je bila nizozemščina, angleščina, nizozemski znakovni jezik in nemščina. Med dogodkom je bila možnost osebnega srečanja s predsednikom Evropskega sveta Thorstenom Afflerbachom.

Konferenca je odprla mnogo vprašanj s področja tolmačenja tretjega jezika. Veliko je zapisano o dogodku v 4. številki e-glasila Ko govorijo roke.

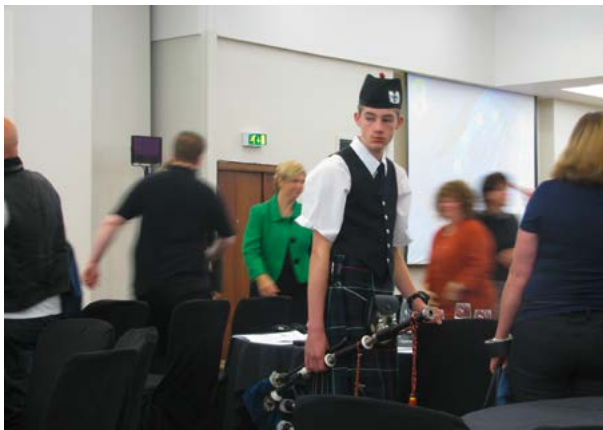
2009 Talinn, Estonija

ZDRAV DUH V ZDRAVIH ROKAH

V Talinnu je bila glavna tema zdravje in mentalno zdravje tolmačev. Sicer področje spada v področje dela in delovnih pogojev tolmačev, vendar je bila konferenca osredotočena le na to, kako tolmač lahko premaga stres, ki se mu vsakodnevno nabira.

Veliko kakovostnih predavateljev je bilo mnenja, da je nujno potrebno, da vsak tolmač poskrbi zase, za svoje zdravje in duševno zdravje, da mu proces tolmačenja ne pusti posledic v njegovem življenju. Kaj je tisto, ki posameznika sprošča, mora odkriti vsak posameznik sam. Zagotovo je povezano s prostim časom in interesnimi dejavnostmi, ki sproščajo.

2010 Glasgow, Škotska SINERGIJA: SKUPAJ GREMO MOČNEJŠI NAPREJ

efsli na Škotskem (foto: Darja FIŠER)

V Glasgowu je bila pomembna konferenca o sinergiji, o sodelovanju na nivoju države, da smo močnejši nasproti državi v pridobivanju pravic tolmačev in storitvi tolmačenja. Nekaj pomembnih poudarkov je bilo izpostavljenih, med drugim:

- Potrebno je pridobiti podatke o potrebah gluhih in naglušnih.
- Poiskati in pripraviti je potrebno skupno strategijo za lobiranje.
- Veliko je potrebno aktivnosti za predstavitev znakovnega jezika javnosti.
- Organizirati je potrebno dialoge s profesionalci, tematske dogodke med uporabniki in tolmači.
- Truditi se je potrebno za napor organizacijskih in strokovnih programov.

Veliko uporabnih znanj je bilo v pričujočih predavanjih in prav gotovo jih je lahko veliko aplicirati v prakso tudi v Sloveniji. Začeto delo o standardizaciji slovenskega znakovnega jezika, ki jo je potrebno razumeti enoznačno, bi bilo potrebno nadaljevati, saj obstoječa praksa ne zadostuje več za vedno nove izzive, ki so vsakodnevno postavljeni pred tolmače.

Izzivi tolmačenja in izobraževanje, usposabljanje so, če je napredek razvoja poklica, če je sodelovanje, pripravljenost, če je pripravljenost za permanentno izobraževanje. Mi sami moramo biti izziv. Imeti moramo dobro usposabljanje tolmačev (na univerzitetni ravni), narediti standardizacijo, prav tako pomagati gluhim do boljše izobrazbe. Vsaka nova naloga potrebuje svoj čas usposabljanja, potrebuje izobraževanje in na koncu tudi potrdilo o usposobljenosti, diplomu, s katerimi dokazuje to usposobljenost. Tudi to je pomembno. Z izobraževanjem tolmač raste, napreduje na višjo raven.

Tudi skupine tolmačev se spreminjajo, kot se spreminjajo zahteve gluhih do tolmačev, npr. nekje še želijo, da je tolmač pomočnik, drugje manj. Dojemanje perspektive gluhih pri tolmačih je drugačno in se spreminja. Veliko je ljudi, ki pozna znakovni jezik, te zagrabijo gluhi, pa niso tolmači, zato je vprašanje bolj v zupanju. Zato je treba razmišljati, kako si pridobiti to zaupanje od skupnosti gluhih.

Dobro je sodelovanje »starih« tolmačev z novimi, kajti veliko se lahko naučijo drug od drugega. Etika je pomembna v poklicu. V glavnem se strinjamo, ko pridemo v kočljive situacije, kjer se ne strinjamo gluhi in tolmači, nimamo znanja, da se s tem soočimo. Pomembno je, da se problema zavedamo. Prav tako moramo vedeti, da se mora in da se da poiskati rešitev.

Z izobraževanjem se lahko veliko spremeni. Prav tako tudi s pripravljenostjo deliti. Potrebujemo spoštovanje in voljo do sodelovanja.

Več podrobnosti je zapisano v 10. številki e-glasila Ko govori roke.

2011 Vietri sul Mare, Italija VIDNO PREVAJANJE/VIDNO TOLMAČENJE – SREČANJE V NAVZKRIZNEM NAČINU; TOLMAČ KOT PREVAJALEC

efsli board v Italiji 2011 (foto: Darja FIŠER)

Konferenca z naslovom »Vidik prevajanja, vidik tolmačenja, srečanje v navzkrižnem načinu« je v letu 2011 potekala v Italiji, v kraju Vietri sul Mare, blizu Salerno.

Prevajanje in tolmačenje sta dve različni spretnosti, vendar imata skupni imenovalec: prenašanje iz enega jezika v drugega in iz ene kulture v drugo. Razlikujeta se v načinu izražanja, ker se v tolmačenju srečujemo z govornim jezikom, v prevajanju se srečujemo tako z obema pisanima jezikoma, kot z enim pisanim in drugim govornim oziroma v primeru tolmačev znakovnega jezika je en jezik pisan in drugi znakovni jezik. In na to temo je bilo predstavljenih veliko raziskav in del.

Podrobnosti konference so zapisane v 12. številki e-glasila Ko govori roke.

2012 Dunaj, Avstrija BODI OZAVEŠČEN: MOČ IN ODGOVORNOST NA PODROČJU TOLMAČENJA ZNAKOVNEGA JEZIKA

slovo efsli boarda na Dunaju 2012 (foto: Darja FIŠER)

Na Dunaju je 15. in 16. 09. 2012 potekala konferenca z naslovom »Bodi ozaveščen! Moč in odgovornost v tolmačenju znakovnega jezika«. Konferenca je ponudila veliko zanimivih izhodišč odličnih predavateljev o odgovornosti in perspektivi moči.

Več je o dogodku zapisano v 14. številki e-glasila ko govorijo roke.

2013 Ljubljana, Slovenija TEHNOLOGIJA VS. TOLMAČ: PODPORA ALI ZAMENJAVA?

efšli 2013, Ljubljana (foto: Darja FIŠER)

Skupščino efsli in konferenco je od 13. do 15. septembra 2013 gostil Zavod Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik v Ljubljani, Slovenija. Tema konference je bila "Tehnologija vs. tolmač: podpora ali zamenjava?".

Živimo v času moderne tehnologije, ki se hitro razvija. Omogoča nam napredek in nam daje nove možnosti, da izboljšamo svoja vsakodnevna srečanja s hitrejšo in lažjo komunikacijo. Informacije so dostopne na vsakem koraku, kadarkoli in kjerkoli jih potrebujemo.

Moderna tehnologija nam nudi mnogo udobja. Ampak, ali tehnologija nudi tudi podporo tolmačem znakovnega jezika in uporabnikom storitve tolmačenja? Ali tolmači čutijo, da se ne morejo izboljšati, da so dosegli svoj maksimum ali mislijo, da ne morejo posodobiti svoje programske opreme? Ali razmišljajo tolmači o možnostih vsakodnevne nadgradnje in razvoja novih verzij v sebi z večjo sposobnostjo in zmogljivostjo? Morda s tehnologijo prihaja podpora tolmačem in njihovim potrebam in se nam ni potrebno bati, da bi nas zamenjala.

Če je to sedanjost, kaj potem lahko pričakujemo o prihodnosti? Na efsli konferenci 2013 v Ljubljani, Slovenija, smo diskutirali med drugim o sledečih vprašanih:

- Ali lahko moderna tehnologija zamenja ali nadomesti potrebo po tolmačih znakovnega jezika?
- Na kakšne načine lahko sodobna tehnologija podpre in je v korist tolmačem znakovnega jezika in gluhim uporabnikom?
- Na kaj mora biti tolmač znakovnega jezika pozoren, da se izogne ujetostim v mrežo sodobne tehnologije?
- Kakšne načine storitve tolmačenja lahko pričakujejo gluhi uporabniki skozi moderno tehnologijo in kako bo tehnološki razvoj vplival na delo tolmačev?
- Kako lahko sodelujejo tolmači, uporabniki storitve, izobraževalci in združenje v smeri, da se zagotovi najbolj kakovostna storitev tolmačenja tudi s pomočjo sodobne tehnologije?

2014 Antwerp, Belgija TRIKI UMA: NAŠI MOŽGANI SO OMEJENI; KOGNITIVNI PROCESI V TOLMAČENJU ZNAKOVNEGA JEZIKA

Skupščino in konferenco efsli 2014 bo gostilo flandrijsko Združenje tolmačev za znakovni jezik (BVG) v prelepem mestu Antwerp v Belgiji. Tema konference je »Triki uma: Naši možgani so omejeni; kognitivni procesi v tolmačenju znakovnega jezika«.

Pregovor sicer pravi »nebo je meja«, a smo v resnici omejeni s kapaciteto možganov, še posebej, ko se ukvarjajo s kompleksnimi dejavnostmi. Tolmačenje je ena takih dejavnosti, zlasti simultano tolmačenje, ki vključuje veliko število kognitivnih procesov, ki zahtevajo osredotočen napor možganov.

Številne raziskovalce zanima, kako lahko ljudje vodijo in nadzorujejo vse te procese v nekaj sekundah, brez navidezne stiske. Mi, tolmači, moramo živeti s tem scenarijem. Naš um se velikokrat poigra z nami in vsi smo že doživeli »kratki stik«, ki se lahko pojavi.

Na efsli konferenci leta 2014 želijo obrniti ugotovitve raziskav o kognitivnih procesih med dejavnostjo tolmačenja v našo korist. Povabili so znanstvenike, ki bodo skušali pojasniti, kako je proces tolmačenja razdeljen na faze in kje se lahko pojavijo pasti. Morda bomo dobili novo orodje, s katerim bomo lažje obvladovali kognitivne procese. Možgani nas lahko ukanejo, vendar bomo skušali izvedeti, kako te trike uma lahko prepoznamo. To bo cilj efsli konference 2014: spoznati svoje možgane, proces tolmačenja in vse spremeniti v svojo moč!